

PREPLAH PRED NOVIM ZATIRANJEM

Kakšna usoda čaka tržaške Slovence?

Ali je beseda Z.N. brez veljave? - Zgodovinska odgovornost jugoslovanske vlade

Tržaško vprašanje znova razburja prebivalstvo našega ozemlja. Najprej so se skoro 5 mesecev pogajali z Angleži in Amerikanci Jugoslovani, sedaj se z njimi pogajajo Italijani. Kaj sklepajo diplomati za štirimi stenami, je strogo tajno, toliko pa vendar vemo, da se razgovori bližajo koncu. Italijanski zunanji minister Piccioni je pretekli petek izjavil v parlamentu, da so pogajanja stopila v zaključno in najtežje razdobje.

Ameriška poslanica v Rimu gospa Klara Luce je po sestanku, ki ga je imela s predsednikom Eisenhowerjem, govorila še jasneje in določneje: ni izključeno — je dejala, — da bo sporazum o Trstu sklenjen še pred koncem tega meseca.

S tem seveda ni rečeno, da bo tržaško vprašanje konec julija že rešeno. Tedaj bi svet samo zvedel, da so se Angleži, Amerikanci, Jugoslovani in Italijani zedinili, na kakšni podlagi naj bo zgrajen sporazum. Določeni bi bili glavni obrisi in splošna načela pogodbe med jadranskima sosedoma.

Nato bi se začela pogajanja med Italijo in Jugoslavijo. Vladi bi imenovali svoje zastopnike, sestavili odbore strokovnjakov, ki naj proučijo podrobnosti, predvsem pa določijo, kako naj se splošna načela uresničijo v dejanskem življenju. Tu se šele pojavijo po navadi težave.

Da morajo Slovenci in Italijani biti enakopravni državljani, se na primer zelo lahko napiše na papir. Proti enakopravnosti ni v teoriji nihče. Toda kaj je treba narediti, da bodo Slovenci in Italijani ne samo na papirju, ampak tudi dejansko enakopravni?

Različni pojmi o pravičnosti

Ta zahteva za Slovence šolsko avtonomijo, drugi se ji protivi. Nekdo pravi, da morajo uradniki, ki jih ljudstvo plačuje, poznati in govoriti oba deželna jezika, drugemu se zdi predlog predrzen in nesramen. Enakopravnost zahteva, da smejo Slovenci ustanavljati na Tržaškem katerakoli podjetja, ki se jim zde potrebna, in nihče nima pravice jih pri tem ovirati. V podjetjih in ustanovah, kjer so država, dežela ali občina solastnice, bi morali biti Slovenci zaposleni po natančno določenem ključu, ki odgovarja številu njih prebivalstva. Isto velja za vse javne urade. Le kadar je slovenskim delavcem, nameščenim v uradnikom zagotovljen na domači zemlji kruh, lahko govorimo o resnični enakopravnosti v gospodarstvu. Toda kako različni so pojmi o pravičnosti med nami in italijanskimi nacionalisti!

Zato pogajanja med Italijo in Jugoslavijo ne bodo tekla tako lahko, kakor si nekateri

mislijo, in danes ne more nihče z gotovostjo trditi, da se bodo res končala s sporazumom.

Enodušna ljudska volja

Danes lahko rečemo le to, da si vse tržaško prebivalstvo brez razlike političnega prepričanja in narodnosti iz srca želi, da bi se pogajanja razbila. Zakaj? Ker nameravani sporazum prav nikogar ne zadovoljuje.

Slovenci se boje povratka Italije, kjer so pod fašizmom morali desetletja trpeti sama nasilja, krivice in ponižanja. Zaupanje v povojno demokratično Italijo jim je pa znala temeljito iztrebiti tukajšnja Krščanska demokracija. Razni Bartoliji in Palutani so ravnali s Slovenci tako krivično in govorili o njih tako prezirno, da so do konca uničili ugled Italije v našem ljudstvu.

S sporazumom so nezadovoljni tudi italijanski nacionalisti, ker bi njihovi bratje v cona B ostali pod upravo Jugoslavije. Koper, Isola, Piran, Umag in Buje — pravijo — so za nas izgubljeni, čez mejo se bodo vsuli novi begunci, italijanstvo onih krajev je obsojeno na smrt, kajti cona B bo v doglednem času poslovenjena in pohrvatena.

Zato so tržaške iredentistične stranke poslane svoje zastopnike v Rim protestirat proti delitvi ozemlja. Raje naj ostane vse kot je in naj se reševanje tržaškega vprašanja sploh odloži, kakor da bi se dežela razkosala ter prepustili naši bratje Titu!

Proti delitvi so seveda tudi vsi pristaši tržaške neodvisnosti. Ti zahtevajo, naj se obe

področji združita v samostojno državno telo, kakor je zapisano v mirovni pogodbi.

Tako se je prvič po vojni zgodilo, da se je celokupno prebivalstvo naših krajev združilo v eni skupni volji: iredentisti in neodvisneži, komunisti in antikomunisti, Slovenci in Italijani, vsi se odločno upirajo delitvi ozemlja. Če bi se danes razpisalo ljudsko glasovanje, bi proti delitvi glasovali tudi mrlič, ako bi mogli.

Same sebe bijejo po glavi

In vendar kolika razlika med strankami! Eni bi hoteli, da vse ozemlje pride pod Italijo, drugi, da bi postalo neodvisno.

Iste stranke govore povrh na en način Tržačanom, popolnoma drugače pa ljudstvu v Italiji. Rim se je z začasno delitvijo sprijaznil, njegovi iredentistični podložniki v Trstu protestirajo. Togliatti zahteva skupno s Pello, naj prideta obe cona pod Italijo, Vidali želi Svobodno tržaško ozemlje. Kako gre to skupaj? Ljudje bi radi vedeli, kakšna je resnična politika teh strank.

V življenju odloča vedno tisti, ki je močnejši. Zato v Krščanski demokraciji ne ukaže župan Bartoli, temveč Scelba, v italijanski komunistični stranki ne odloča Vidali, ampak Togliatti. Saj šteje njegova organizacija 200-krat več članov kakor Vidalijeva. Šele tedaj, ko bi Togliatti zahteval spoštovanje mirovne pogodbe, bi lahko rekli, da so italijanski komunisti branitelji Svobodnega ozemlja. Dokler glasuje v parlamentu s Pello, jih moramo smatrati za sovražnike tržaške neodvisnosti.

Kdor zahteva, naj se naše ozemlje priključi Italiji, je v resnici za — delitev! Le bedak si namreč more misliti, da bi v današnjih razmerah moglo priti celo ozemlje pod Jugoslavijo ali pod Italijo. Če se Sto ne ohrani, se mora razdeliti. Zato so se za razkosanje naše dežele nehote borili Togliattijevi komunisti, Krščanska demokracija in vse iredentistične stranke na Tržaškem.

Iredentisti hodijo torej v Rim protestirat proti lastni politiki. V večnem mestu naj bi se natančno pogledali v zrcalo, pa bi zvedeli, kdo je kriv delitve in da pridejo Italijani cone B pod jugoslovansko upravo.

Rimsko vlado so opozorili na težave, v katere bi po sporazumu zabredel Trst. V mestu je že danes 20.000 brezposelnih. Njim se bo pridružilo 12.000 članov civilne policije in 4000 nameščenec pri ZVU, število beguncev bo naraslo na 15.000. Vsega skupaj 51.000 ljudi brez kruha! Skoro vsak peti prebivalec navezan na javne podpore!

(Nadaljevanje na 3. strani)

Proti delitvi Stoia!

V soboto 10. julija so se zbrali predstavniki italijanskih in slovenskih strank in gibanj, borečih se za tržaško neodvisnost, in se posvetovali o političnem položaju.

Na sestanku, ki so se ga udeležili tudi zastopniki SKSZ in SNS, je bila sprejeta skupna resolucija, v kateri se odločno zavrača »vsak načrt delitve Svobodnega ozemlja«. Delitev bi ne oškodovala samo »gospodarskih in moralnih interesov prebivalstva, temveč bi zapečatila dokončni gospodarski propad Trsta«.

Zborovalci so izvolili poseben odbor in mu naročili, naj takoj stopi v stik z vsemi strankami in gospodarskimi ter strokovnimi organizacijami našega področja z namenom, da »se organizira skupna protestna akcija ljudstva zoper delitev«.

Svoje občinske svetovalce so pozvali, naj bodo na prihodnji seji tržaškega mestnega sveta »tolmači te splošne zahteve prebivalstva«.

NOVICE Z VSEGA SVETA

STRAHOTNE POPLAVE V SREDNJI EVROPI

Avstrijo in Bavarsko je zadela neprimerno hujša nesreča kakor Slovenijo. Donava s pritoki je prestopila bregove in vdrla v sosedne vasi in mesta, tako v Passau kar do bližine glavnega trga. Plinsko centralo so morali ugasiti in v mnogih tovarnah ustaviti obrat. Ko je Donava začela nekoliko padati, se prebivalstvo ni dolgo veselilo. Umikajoča se voda je izpodkopavala in rušila hiše, ki so zidane večinoma na prodnatih tleh.

V Zgornji Avstriji od leta 1501 ne pomajajo takih poplav. Doslej je že 50.000 ljudi brez strehe. V Linzu so odstranili eno desetino meščanov, 6000 so jih nastanili v šolah in vojašnicah. Nad 1000 hiš stoji pod vodo, ki sega ponekod do streh. Prebivalci se morajo povrh boriti s podganami, katere je poplava pregnala v velikanskem številu iz skrivališč.

V bližini Linza je nastalo 16 km široko jezero, iz katerega molijo le vršički dreves in dimniki poedinih kmetijskih domov.

Deželni glavar Gleissner je ugotovil, da je vodovje podrlo v Gornji Avstriji 130 mostov in prizadelo kmetom okrog 10 milijard lir škode na poljih. Nad 1000 glav živine je poginilo, divjačina v gozdovih je večinoma uničena.

Cena za mir v Indokini

Predsednik francoske vlade Mendes-France je obljubil, da bo do 20. julija sklenil mir v Indokini ali pa odstopil.

Takoj je začel pogajanja s komunisti, ki so ga navdušeno sprejeli in mu dali razumeti, da se želijo pobotati, a mu stavili neke pogoje.

Končno je prišlo na dan, kaj Molotov in tovariši hočejo: Francija naj se upre skupni evropski vojski, to se pravi, naj prelomi zavezništvo z zapadom. To bi bila kapitulacija!

Mendes-France je zato poklical na pomoč Ameriko in Veliko Britanijo. Sedaj išče z Dullesom in Edenom izhod iz stiske. To je ozadje njihovega sestanka v Parizu.

Stavka v Miljah

Dne 13. julija je bila v Miljah splošna stavka proti razdelitvi Svobodnega tržaškega ozemlja, ki je popolnoma uspela. Delo je počivalo v tovarnah in ladjedelnicah in tudi v malih obratih. Trgovine so bile zaprte, cestni promet ustavljen.

Delavska zbornica je pozvala svoje pristaje, naj ne sodelujejo, pa ni imela uspeha.

KRIVA NAJ BI BILA VODIKOVA BOMBA

Zadnjih 50 let ni bilo nikoli sredi poletja tako zimskega vremena kakor letos. Kaj je vzrok?

Predsednik japonskega vremenoslovskega društva dr. H. Hatekana je mnenja, da so slabega vremena in poplav zadnjih mesecev krivi poskusi z vodikovo bombo: radioaktivni pepel prodre ob eksploziji v veliko višino in pride v zračne struje, ki se razširijo okoli cele zemeljske krogle.

Posledice lahko trajajo eno leto in povzročijo ledena poletja in slabo vreme.

DELI SAMEGA DUNAJA POD VODO

Poplave so se razširile tudi na Dolno Avstrijo. V okraju Amstetten je 11 občin popolnoma pod vodo. Ko je avstrijski načelnik vlade Raab obiskal v nedeljo poplavljenega kraja, se je skozi ulice mest Ybbs in Pöchlarn vozil v čolnu. Promet na cestah in železnicah je večinoma ustavljen.

Voda je vdrla že v neke četrti Dunaja. Kardinal Innitzer je s prižnjo dal pozvati prebivalstvo, naj priskoči na pomoč poplavljenecem in podpre vlado. Pri reševanju imetja in ljudi pomagajo tudi ameriški in ruski vojaki. Zunanji minister Figl se je sovjetskemu oblastvom zahvalil za požrtvovalno podporo v nesreči.

Oblastva so nastopila proti brezvestnežem, ki hočejo izkoristiti poplave, da bi višali cene živilom. Policija v Linzu je dobila ukaz, naj strelja na vse one, ki bi kradli po zapuščenih stanovanjih.

Poplave so se razširile tudi na Češkoslovaško, Madžarsko in Vzhodno Nemčijo; sovjetska in nemška oblastva v mestu Dessau razmišljajo že, ali bi ne kazalo spraviti vseh 120 tisoč prebivalcev na varno, to je iz mesta.

Kaj bo, če se poplave ne unesejo?

PROPAGANDA PROTI ITALIJI

Italijanski nacionalisti so razširili po Trstu letak, v katerem se zgražajo, da je ljubljanska opera smela nastopiti v našem mestu: »Izzivačem in onim, ki jih podpirajo (ZVU), kličemo: Dovolj! Naj se že naredi konec smešnim, pavlihovskim jugoslovanskim veselicam!«

Kulturne prireditve, ki jih Slovenci organizirajo zase z lastnim denarjem, so torej žalitev — Italije. Zares, lepo bi živeli v Trstu — se ljudje prijemljejo za glavo — če bi prišli k nam karabinjeri.

Hujših hujskačev proti Italiji, kakor so neumni pisci teh letakov, si ni mogoče zamisliti!

ENA SAMA VELIKA DRUŽINA

V nekem hotelu na Angleškem je nabita na hodnikih naslednja objava: »Ne pričakujte, prosim, da Vas predstavimo ostalim gostom. Mi smo vsi kakor ena sama velika družina. Stvari, ki imajo vrednost, ne puščajte v spalnih sobah!«

Elektrarne na atomski pogon

bodo začeli v prihodnjih letih graditi v Angliji. Namesto s premogom bodo greli parne kotle z atomskimi pečmi. Elektrarne bodo imele povprečno zmogljivost 60.000 kilovatov.

POŠLJITE JIH K SV. IVANU!

Odposlanci iredentističnih strank so v Rimu opozarjali tudi na nevarnost, da Slovenci prodrejo v ključne postojanke tržaškega gospodarstva.

To se je zgodilo v času, ko nam zavezniki ne dovolijo ustanoviti v Trstu niti skromne posojilnice za naše kmete in obrtnike.

Gospode, ki si upajo tako govoriti, bi bili morali ob povratku iz Rima takoj natovoriti

na voz Rdečega križa ter prepeljati k Sv. Ivanu, da se v umobolnici ugotovi, ali so pri čisti pameti.

Žalostna obletnica

Dne 13. julija je minilo 30 let, odkar so fašisti sežgali sredi belega dneva v središču Trsta pred očmi oblastev naš ponosni Narodni dom.

Do danes ni bil zaradi tega hudodelstva nihče klican na odgovor, za povzročeno škodo ni bila izplačana lastnikom niti lira odškodnine. Požigalec Francesco Giunta se mirno sprehaja po Italiji in ve, da se mu ne more nič pripetiti. Kako naj se mu, če so v Trstu celo odkrili marmornato ploščo v hvalo njegovega dela.

Dokler bo en Slovenec živel, se bo požiga spominjal in zahteval za zločin zadoščenje!

Koliko jih je

Italija šteje 47 milijonov prebivalcev, od katerih je v komunistični stranki vpisanih približno dva milijona in sto tisoč. Takoj po vojni je glasovalo za komuniste 4 milijone in 357 tisoč, torej 19%, pri zadnjih volitvah pa 6 milijonov 121 tisoč, to je 22,6%. Če prištejemo glasove Nennijske skupine (3 milijone in 440 tisoč), ki stalno glasujejo s Togliattijem, nam številke dokažejo, kako resna je nevarnost, da pride v Italiji na oblast komunizem.

KACJI PIKI

Pri nas se prav redko zgodi, da kdo umrje od kačjega pika. Na svetu umrje pa, kakor poroča svetovna zdravstvena organizacija, od strupenih kač najmanj 40.000 ljudi na leto. Samo v Aziji pošljejo kačji piki na oni svet 35.000 prebivalcev, v Evropi pa le 50. Od 2500 različnih kač jih je samo 200 človeku nevarnih.

Če bi strupeni jeziki lahko spravili človeka v grob, bi v naših krajih umrlo vsako leto na tisoče rojakov.

Nevarna operacija

V holandski vasi Molenend je kmetica počila sijamske dvočke. Punčki sta bili zraščeni vzdolž prsi do popka. Navadno ju ni več mogoče ločiti, živeti morata prilepljeni druga na drugo do smrti. Le pomislite, koliko je to trpljenje!

Štirim zdravnikom se je to pot posrečilo spraviti ju vsaksebi, mati je jokala od veselja.

Deževale bodo mačke

Britansko letalstvo je sklenilo spustiti s padali velikansko število mačk na postojanke angleške vojske v malajskih pragozdovih.

Mačke naj pomagajo uničevati črede podgan, ki grenijo življenje tamkajšnjim vojakom.

CUDNO STA SE POGLEDALA

V ameriškem mestu Cincinnati so zalotili moža, ki je ukradel torbo z živili, pozabljeno na klopi v trgovini. Ko ga je policija soočila z oškodovanko, je spoznal v njej — svojo ženo. Ta je hotela umakniti prijavo, a tat je že bil vse priznal.

Kaj ga je čakalo doma, je seveda drugo vprašanje.

KAKO JE NASTAL ČASNIK

Kaj se je ta in oni dan zgodilo, so zapisovali že prvi rimski veliki duhovniki na deske in jih razobesili pred kurijo. Še pred Rimljani so izdajali na svilo tiskana dnevna poročila Kitajci. Saj so črke poznali že 2000 let prej kakor Evropa.

Prvi časnik za denar si je v Evropi izmislil neki papirničar v Bolonji v 15. stoletju. Ta je zapisoval dnevne dogodke na velik list papirja, ki ga je razobesil v trgovini. Kdor ga je hotel prebrati, je moral nekaj plačati.

Kakšna usoda čaka tržaške Slovence?

Splošni obrisi sporazuma

(Nadaljevanje s 1. strani)

Na vse te stvari bi bili morali iredentisti prej misliti. Res je, da bi se bili lahko postavili v bran tudi še sedaj in zahtevali od vlade, naj se povrne k mirovni pogodbi ter tako reši Italijane iz cone B.

Tega poguma pa niso imeli! Preveč so od Rima odvisni. Tako so kljub nasprotovanju tržaškega prebivalstva sprejeli v načelu sporazum, kakor ga zahtevajo zapadni zavezniki.

Il Nuovo Corriere della Sera, ki ima dobre zveze z rimskim zunanjim ministrstvom, piše, da bi pogodba med Italijo in Jugoslavijo morala sloneti na naslednjih splošnih načelih:

1. Uprava cone B bi ostala še nadalje v rokah Jugoslovancev, Italijani bi prevzeli upravo cone A.

2. Meja med obema conama bi ostala v glavnem nespremenjena. Bazovica, Repentabor in Dolina, o katerih so listi pisali, da pridejo pod jugoslovansko upravo, ostanejo v coni A.

Coni B bi priključili le del miljskih hribov, najbrž bi meja šla čez vrhove. Zato bi odstopili coni A Socerb, ki ovladuje žveljsko industrijsko področje.

3. V tržaškem pristanišču bi dali Jugoslovancem posebne pravice, da jim olajšajo trgovsko uporabo luke. V kakšni obliki naj se to zgodi, ni rečeno. Morda jim odstopijo kak pomol, morda jih pritegnejo v upravo pristanišča. Ta točka je še nejasna, o njej se bodo še pogajali.

4. Slovincem v coni A je treba zagotoviti narodno enakopravnost, ravno tako seveda Italijanom v coni B.

Sprejeta so bila splošna načela, glede katerih se je lahko sporazumeti. Težave nastanejo šele, ko je treba povedati, kaj je prav za prav enakopravnost. Posebno zapleteno je vprašanje, kako zagotoviti, da se bo narodna enakopravnost res spoštovala v vsakdanjem življenju. Vse te stvari se morajo zapisati v narodnostni statut, o katerem se imajo pogajanja šele začeti.

Ko to pišemo, je tudi jugoslovanski dopisni urad Tanjug pretrgal molk in potrdil pravilnost gornjih vesti. K 4 točkam dodaja

5., kjer je rečeno, da bi cona A s Trstom morala dobiti posebno zakonodajo in upravo avtonomijo, kakor jo imajo Južni Tirol, Sicilija in Francozi v Val d'Aosta.

Zelo zanimivo je, da bi nameravani sporazum moral biti na zahtevo Rima samo

Začasna rešitev

tržaškega vprašanja. To 6. in poslednje načelo se zdi mnogim le prazna beseda. Pesek v oči javnosti, predvsem pa v oči italijanskim nacionalistom, da bi sporazum dobil v parlamentu potrebno večino glasov.

V tej trditvi je gotovo nekaj resnice. Seelba ne more dobiti večine, če Italijane v coni B kar meni nič tebi nič izroči Titu. Prisiljen je nacionaliste pomiriti: za sedaj — jih tolaži — vzamemo Trst in cono A, pozneje bomo vključili še ostalo. Da bi njegovo zagotovilo bilo prepričevalno, zahteva, naj se v sporazum zapiše črno na belem, da je rešitev res le začasna.

To se prav lahko zapiše, trdijo ljudje, toda kar bodo sedaj sklenili, bo dokončno, ker

se praktično ne bo dalo več spremeniti. Zato je člen o začasnosti brez vsakega političnega pomena.

In vendar stvar ni tako enostavna. Če pride v pogodbo člen, da je rešitev le začasna, cona A ne postane del Italije, temveč ostane ravno tako kakor cona B še vedno Svobodno tržaško ozemlje, nad katerim izvršuje vrhovno oblast Varnostni svet Združenih narodov. Mirovna pogodba obdrži svojo pravno veljavo, Tržačani ne bodo italijanski državljani ter jim zato ne bo treba služiti v italijanski vojski.

Ker bomo po zakonu še vedno državljani Stoja, bomo lahko nadaljevali borbo za spoštovanje mirovne pogodbe, to se pravi za tržaško neodvisnost. Nobena sodnija te ne bo smela zaradi tega klicati na odgovor in te obsoditi.

Člen o začasnosti bi imel torej za nas tudi praktične posledice.

Težka zgodovinska odgovornost

Začasnost ima pa obenem velik mednarodni pomen. Če je rešitev začasna za Italijo, je tudi za Jugoslavijo: Italijani bodo še nadalje zahtevali zase cono B, Jugoslovani zase cono A in Trst.

Zapadni zavezniki se v ta prepir najbrž ne bodo hoteli mešati in si oprali roke. To se pravi, da bodo izjavo od 20. marca 1948 preklicali ter pustili Italijo, naj se sama bori z Jugoslavijo za cono B.

Spor med jadranskima sosedoma bi s sporazumom torej ne bil poravnán, temveč bi se šele pričel. Pred našimi očmi se že prikazujejo obrisi dolgotrajne in težke borbe, ki se bo v prihodnosti rodila za posest našega ozemlja med Italijo in Jugoslavijo. Kakor po navadi bi tudi v tem primeru največ trpelo domače prebivalstvo.

Zapadni zavezniki se zaradi tega ne vznemirjajo. Zanje je glavno, da se tržaško vprašanje spravi z dnevnega reda. Kako, je zanje postranska stvar. Volja prebivalstva jih ne briga.

Vse drugačna je pa odgovornost italijanske in jugoslovanske vlade. Njima ne more in ne sme biti vseeno, kaj prebivalstvo želi in hoče.

Nastopil je spet trenutek, ko so oči vsega slovenskega ljudstva uprte v Beograd. S strahom in skrbjo se sprašuje, kakšna usoda ga čaka. Misel na ponovno narodno zatiranje ga pretresa z grozo.

Zato naj v Beogradu dobro premislijo, preden privolijo v sporazum, za čigar posledice bi nosili vso težo odgovornosti pred zgodovino.

M.B.

Prizor iz II. dejanja

Oder:
ERO Z
ONEGA
SVETA

Urad za obmejne kraje

je skromno ime za vsemogočno oblastvo v Rimu, kateremu je od ustanovitve načeloval bivši prefekt Silvio Innocenti.

Tu se je kovala usoda tisočem južnim Tirolcem in Slovincem. Ni je bilo opcijske prošnje, ki bi je tam ne prereševali. Ker je bil Innocenti podrejen samo načelniku vlade, je stal dejansko nad vsemi ministrstvi. Razpolagal je s stotinami milijonov ter oblačil in vedril tudi v Trstu; organiziral je tudi volitve l. 1948.

Protislovensko in protinemško delovanje urada je vzbujalo pozornost tudi v inozemstvu. Južnotirolski poslanci so zahtevali od Seelbe, naj tajno delujoči urad zatne.

Dne 30. junija je bil Innocenti odstavljen, a njegov urad še naprej posluje. Kdaj ga bodo končno ukinili?

Na 11-dnevni dopust

so poslali kaznjence De Liso, da se udeležijo poroke svojega sina v Rimu. Mož je bil leta

1932 zaradi ropa obsojen na 25 let ječe. Ker se je v ječi vzorno obnašal, so mu na častno besedo dali dopust, s katerega se je točno vrnil v celico.

46 tisoč revežev

Občinska podpora ustanova (ECA) in Združeni podporni zavodi (IRA) v Trstu so v prvih 3 mesecih tega leta razdelili med potrebne 91 milijonov in 523 tisoč lir, okrog 5 milijonov več kot lani v istem času.

Od podpor živi pri nas približno 46 tisoč oseb. Socialne razmere so v Trstu hujše kakor v Florenci župana La Pire.

Na štiri oči

Neki italijanski novinar je prišel v Trst in nato napisal, da človek spozna pravo mišljenje Tržačanov, le če govori s tukajšnjimi politikami na samem.

Na štiri oči so za Svobodno ozemlje, v javnosti so proti. Eno mislijo, drugo delajo. Ne se Rimu zameriti — to je njih program.

Dopisi v Tržaškega

Opčine

V petek 8. t.m. smo pokopali domačina Daneva Josipa. Pokojnika so ljudje dobro poznali, saj je dolgo let pobiral davek na električen tok. Bil je veselega značaja in so ga ljudje lepo sprejemali, čeprav je ime! ne-hvaležno delo. Znal je vedno nekaj veselega in pametnega povedati.

Kako so ga spoštovali, je pokazala udeležba pri pogrebu.

Njegovi duši večni pokoj, sorodnikom pa izrekamo iskreno sožalje!

Novo občinsko kopališče je že na razpolago domačinom. Zgražati pa se moramo nad dejstvom, da ni občina zaposlila domačih ljudi. Snažilke in oskrbniki so tuje, ki našega jezika ne razumejo. Mnogi Openci so zaprosili za službo, toda občinska uprava jih je enostavno prezrla!

Gradnja novega otroškega vrteca gre proti koncu. Mnogi so zaprosili za zaposlitev, pa bomo videli, kaj bo s prošnjami. Menimo, da bi morali naši občinski svetovalci nekaj ukreniti zanje. Ljudje se sprašujejo, čemu so jih volili, če se tako malo brigajo za potrebe domačinov.

Nabrežina

V četrtek je po kratki bolezni umrl v tržaški bolnici mizarški mojster g. Franc Novak v starosti 65 let. Pokojnik je bil zaveden Slovenec, ki se je vedno živo zanimal za vse politično dogajanje. Bil je vzor družinskega očeta ter cenjen in priznan mojster v svoji stroki. Blagi pokojnik naj počiva v miru. Družini, ki je tako težko prizadeta, izrekamo iskreno sožalje.

PRECNIK

Pretekli teden nas je obiskala naša smrtna sovražnica — toča. Kakšna nesreča je to, vemo lahko samo kmetje. V kratkem času nam uniči pridelek, v katerega smo tedne in tedne vlagali svoje moči. Clovek bi obupal, če ne bi bil tako ustvarjen, da kmalu pozabi na nesrečo in vedno upa na bolje.

Najhuje je toča tolkla v naši vasi in v Trnovici. Uničila nam je nad polovico vinskega pridelka. Znesla pa se je tudi nad fižolom in koruzo.

V sosednih krajih je povzročila manjšo škodo.

Štivan

V našem listu smo pred kratkim poročali, kako so neznanci razbili nekaj šip na oknih stare cerkve.

Tudi laški listi so o tem pisali in namigovali na morebitne krivce ter zlili nekaj strupa na domačine.

Zvedeli smo pa, da je policija zaslišala nekaj otrok. Čeprav nam izid preiskave ni znan, vendar znajo ljudje povedati, da so krivce že našli.

Na splošno začudenje domačinov trdijo, da so šipe razbili otroci in da so bili med njimi tudi nekateri iz bližnjega begunskega naselja.

Izkazalo bi se torej, da je bilo vsako namigovanje na domačine zlonamerno, saj gre za navadno pobalinsko početje, v katero so vključeni sami begunski otroci.

Mačkovlje

V nedeljo smo se Mačkovljani udeležili romanja tržaških Slovencev na Monte Berico pri Vicenzi. Vseh skupaj nas je bilo 700. Potovali smo z avtobusi. Organizacija je bila odlična in romanje je zelo dobro uspelo, za kar gre pohvala zlasti gospodoma Stuhcu in Grmeku.

Romanja se je udeležil tudi gospod škof Santin. Po maši, ki jo je sam bral, nam je spregovoril — v slovenščini. To nas je zelo razveselilo. Skofje vseh časov so z uspehom širili Kristusov nauk samo v jeziku, ki ga govori ljudstvo. Tako upamo, da nam bo prevzvišeni odslej govoril vedno v našem jeziku. Če nam je v slovenščini pridigal v Italiji, smo prepričani, da bo gotovo storil isto tudi v Trstu, tako v cerkvi kot na Velikem trgu ali pri Sv. Justu. Vedno in povsod smo Slovenci in ne samo takrat, ko gremo na božjo pot!

Boršt

Vsaka stvar ima svojo dobro in slabo stran. Tako je tudi z dežjem. Nekaterim pridelkom je škodoval, drugim pa koristil. Grozdju n. pr. manjka sonca, medu je letos mnogo manj kot druga leta; zelo dobro pa so obrodile pri nas hruške. Na trgu smo lahko zanje postavili visoko ceno, iz česar lahko sklepamo, da jih je v drugih krajih le malo zraslo.

Na splošno bomo kmetje z letino zadovoljni, seveda če ne bo kakih iznenadenj.

RICMANJE

Zadnji teden je bil za nas precej razburljiv. V vasi je policija izvedla nekaj aretacij, ni pa dala še nobenega pojasnila. Šušlja se, da je pri aretiranih našla orožje. Iste vesti prihajajo tudi iz Domja in Kremenke.

Prizor iz Gorenjskega slavlčka

Log

Prejšnji torek je umrl naš cerkveni starešina in mežnar g. Miha Kuret, po domače Mijo. Pokojni je bil znan poštenjak. Dosegel je lepo starost 75 let. Večni pokoj njegovi duši!

Naša cerkev je še vedno razbita. Streho in zunanja dela so sicer že končali, notranjost pa je še vedno v zelo slabem stanju. Ne vemo, zakaj toliko odlašajo s popravili!

Dopisi iz Goriške

Hitra pomoč oškodovancem

Novi list je prvi poročal o veliki škodi, ki jo je povzročila toča v jugozapadnem delu Steverjana 29. junija. Že tedaj smo pozvali državno in deželno oblast, da hitro pomaga težko prizadetim posestnikom. Isto noč pa je toča hudo pobila tudi vzhodni del Furlanije. Do sedaj se oblast še ni zadostno zavzela za oškodovance. Pač pa je že ugotovila, da znaša škoda nad 100 milijonov; pregled škode se nadaljuje.

Pretekli teden so se zbrali na županstvu v Krmini župani prizadetih občin, in sicer Krmina, Steverjana, Koprive, Romansa in Mariana. Zborovanja se je udeležil tudi predsednik konzorcija za obrambo proti toči.

Dogovorili so se, kaj naj ukrenejo, da čimprej dosežejo nujno potrebno pomoč. Odborili so v prvi vrsti spomenico, ki so jo poslali ministrstvu za kmetijstvo v Rimu. Posebno je potrebna hitra pomoč malim kmetom in kolonom. Tem bi morali vsaj za šest mesecev dati isto pomoč kot beguncem in jim pomagati, da čimprej obnovijo nasade.

S skupnim nastopom bodo oškodovanci gotovo nekaj dosegli, vendar zadostna in za res hitra pomoč bo le težko prišla.

Nova oblastnika

Preteklo soboto je zasedel svoje mesto v Gorici novi kvestor dr. Dattilo. Pred njim je prišel tudi novi podkvestor dr. Oliva.

Oba oblastnika sta se pred prihodom udeležila sestanka v Rimu, kjer je vsem novim kvestorjem in podkvestorjem govoril ministrski predsednik Scelba. Pozval jih je, naj vestno čuvajo red in javno varnost v svojih pokrajinah ter branijo demokratske svobosčine; zlasti naj odstranijo nepotrebne birokratične ovire in pokažejo razumevanje za potrebe prebivalstva.

Iz navodil smemo sklepati, da sta bila prejšnja oblastnika na goriški kvesturi premeščena zaradi tega, ker nista znala čuvati reda in javne varnosti v naši obmejni deželi. Saj smo Slovenci v zadnjih letih doživeli celo vrsto atentatov, ne da bi bil kdo zaradi njih kaznovan.

Novima uradnikoma želimo več sreče, da bo bolje nam in njima. Smo pač na najbolj občutljivi mejni točki, kjer se vsaka nedemokratska pristranost in nepravilnost najbolj občuti in maščuje.

Dopisi iz Goriške

Sovodnje

Na osnovi veljavnih predpisov mora naša občina urediti nove matične knjige za rojstvo, smrt in poroke, in sicer za leta 1943, 1944 in 1945, ker se zaradi vojne sploh niso vodile.

Naše županstvo zato poziva starše vseh otrok, ki so bili rojeni v zgoraj omenjenih letih, da naznanijo do 31. julija rojstvo otrok, tudi če sedaj ne stanujejo več v naši občini. Do 31. julija se morajo javiti na občinskem matičnem uradu tudi osebe, ki so se v tistih letih poročile.

Isto morajo napraviti sorodniki za svoje umrle.

Kanalška dolina - Beneška Slovenija

Iz Šempetra Slovenov

Beneška Slovenija živi danes pod vtisom veličastnega pogreba največjega sina tega dela slovenske zemlje. Nihče ni mogel pričakovati, da bi velika osebnost nepozabnega msgr. Trinka mogla zvabiti toliko ljudstva in toliko uglednih oseb iz Furlanije, Goriške, Tržaške in celo s Koroškega v skoraj nedostopno gnezdece Trčmunu.

Kar strmeli smo, ko smo videli skozi naš trg drveti vrsto avtomobilov z venči in trakovi. Po stezah na trčmunski strmini si srečal ljudi vseh slojev, od kmeta do profesorja. Videli si otroke, pa tudi osivele starčke.

Do globin so nas ganile prelepe slovenske žalostinke. Zboru goriških Slovencev se zato prisrčno zahvaljujemo.

Hvaležni smo tudi vsem govornikom, katerih besede nam bodo še dolgo ostale v spominu.

KAKO SE OBNAŠAJO NASPROTNIKI

Neprijetna čustva pa nas navdajajo, ko moramo ožigosati grdo obnašanje nekaterih oblastnikov na pogrebu.

Iskreno obžalujemo, da se je s trajno sramoto ovekovreč s svojo odsotnostjo domači župan g. Mrak. Še bolj se je osramotil, ker se je protivil sklepu občinskega sveta v sovojenjski občini, darovati venec na grob največjega beneškega Slovenca. Posredovati je morala videmska prefektura, ki je tudi sama poslala venec, za kar ji izrekamo vse priznanje.

Hudo je razžalil vse Slovence tudi nedostojen nastop brigadirja Casinija, ki je hotel preprečiti slovenski govor na grobu, češ da slovenski govorniki uganjajo politično propagando. Kot demokrati najodločneje odklanjamo tako protustavno poseganje v pravice slovenskih državljanov. Saj lahko ugotovimo, da je imel edini zares politični govor le italijanski govornik dr. Candolini, ki je proslavljal celo rimski imperij in označil msgr. Trinka kot največjega Italijana.

ZADRŽANJE ITALIJANSKEGA TISKA

»Gazzettino« in »Messaggero« sta poročala o Trinkovem pogrebu šele 3. julija. Nista pa poslala na pogreb nobenega dopisnika in sta pobrala podatke od zbeganih »trikoloristov« in le tako sta mogla navajati kot govornike osebe, ki sploh niso govorile in pripisati politično propagando slovenskim govornikom. Že »Gazzettino« naslov razodeva velik šovinizem: »Neverjetne politične špe-

LJUDSKO VESELJE V STEVERJANU

Preteklo nedeljo je naš g. župnik Sedej Ciril praznoval štiridesetletnico mašništva. Že v zadnji številki smo to slavnost napovedali in na kratko orisali večdesetletno nesebično župnikovo delovanje v Steverjanu.

V nedeljo pa smo mu z lepo udeležbo pri verskih slovesnostih dokazali, kako globoko ga spoštujemo.

Kako zelo je g. Sedej priljubljen, so dokazali tudi njegovi sobratje, ki so ga ob tej priliki v velikem številu obiskali.

Cestitkam in prisrčnim voščilom Steverjancev in njegovih sobratov se pridružuje tudi slovenska javnost, ki g. Sedeja dobro pozna.

kulacije ob pogrebu msgr. Trinka. Prevladovali so venči z jugoslovanskimi trakovi in govori v slovenščini, ki je v Trčmunu ljudje ne razumejo. Ubogi revež! Trinko je bil pač Slovenec in zato toliko slovenskih vencev in slovenskih govornikov.

Končno moramo še pribiti, da ne moremo odobravati zadržanja msgr. Fantinija, ki je vodil pogreb in se oddaljil s pokopališča takoj po govoru g. Candolinija, ne da bi prisostvoval vsaj enemu govoru v slovenščini. To bi bila odločno zahtevala demokratska in še posebno krščanska nepristranost do vseh narodov.

Marsikak zgodovinar trdi, da žive vladajo in vodijo mrtvi. V tej trditvi je globoko jedro resnice. Saj je komunizem duhovno zdravemu človeku tako odvrten ravno zaradi tega, ker ne pozna nobene pietete do preteklosti. Mrtvi pa, zlasti še velike osebnosti, kot je bil Trinko, živijo dvojno večnost: eno v nebesih, drugo v narodu in človeštvu. Trinkov duh bo šele po smrti doživel svoje zmagoslavje v nas beneških Slovencih, vplival pa tudi trajno na vse Slovence in mnoge Slovence.

To se bo zgodilo posebno, če bodo razni »italianissimi« in nekatere histerične učiteljice pod vplivom debelega čedadskega voditelja »trikoloristov«, ki je prava obmejna ne-

sreča Italije, še dalje agitirali po gostilnah in po vaseh proti trčmunskemu »skandalu« in proti msgr. Trinku, ki je bil zanje komunist ...

Kdo bi se jim ne smejal?

Dve lepi obletnici

Drugi dan po pogrebu msgr. Trinka je v rodni vasi Platišču pri Breginju praznoval 40-letnico mašništva g. župnik Cuffolo (Kufol), ki ga pozna in spoštuje vsa Beneška Slovenija. Še posebno ga cenijo verniki njegove župnije. Delavnemu in nesebičnemu g. župniku želimo, da bi mogel še veliko let posvetiti beneškim rojakom bogate zaklade svojega duha in srca.

Na praznik sv. Mohorja pa je praznoval 40-letnico mašništva tudi g. župnik Cerneja, ki se je pred enim letom odpovedal župniji v Furlaniji in živi sedaj na rodni dom. Kdor ga pozna, ga mora spoštovati in vzljubiti. Med množico duhovnikov ti takoj vzbudi pozornost njegova lepa, stasita postava, zlasti še njegove ljubezni polne oči. Želeli smo mu vsi, ki ga poznamo, naj se izpolni njegova najsrčnejša želja, da bi namreč bil čimprej nameščen v kakšno župnijo svoje domačije.

Cestitkam in voščilom vseh njunih prijateljev se pridružuje tudi naše uredništvo.

Ukve

V ponedeljek 5. t. m. je umrl Simon Prešeren iz znane Udovčeve družine. Bil je najstarejša oseba v vasi. Dosegel je častljivo starost 94 let. Čeprav je bil zadnje dneve pred smrtjo telesno že zelo šibak, je bil duševno do zadnjega popolnoma čvrst in marsikaj je vedel povedati iz svojega skoraj stoletje dolgega življenja: kako so gradili pontesko železnico, kako je še obiskoval slovensko osnovno šolo v Ukvah, se učil slovenske slovnice, kako je moral hoditi gozdarit v Nemčijo in Romunijo itd. Naj počiva v miru v domači zemlji! Številnim potomcem pa želimo, da bi vsi brez izjeme dočakali njegovo starost.

NOVI LIST V VSAKO SLOVENSKO HISO

Mož, ki ni hotel govoriti

»Od svojega očeta!« ji je suho odvrnil.
»Jaz sem vašega očeta dobro poznala. Ni bil sposoben prižgati si pipe, da ni sežgal preproge. Toda če vi pravite, da ste se naučili od njega, bo že res. Vendar bodite previdni!«

»Vi tudi,« ji je Jurij priporočal.
»Skrbno se bom potrudila, da izvršim do kraja svojo narodno dolžnost!« je ponosno potrdila.

V smrt za domovino

Teden kasneje so gestapovci ujeli gospo Bouvot, ko je zarana v jutro šla na trg. Z vso odločnostjo se je uprla, da bi ji policija naredila telesno preiskavo. Zahtevala je, naj jo peljejo v St. Ló na glavno poveljstvo Gestapa. Prav dobro pozna službujočega policovnika. Če bo ta ukazal, naj jo preiščejo, bo rade volje sprejela.

Zaničevanje, s katerim je govorila, je vpli-

valo. Podčastnika je presenetil nepričakovani odpor in iz previdnosti je sklenil peljati jo v St. Ló.

Ko sta prispela, je poveljujoči polkovnik izjavil, da ni nikoli slišal o gospe Bouvot. Besen je planil v sobo za zasliševanje, da bi jo soočil. Sledili so mu štirje častniki.

»Vi vztrajate torej, da me telesno preiščejo?« je vprašala.

»Zakaj pa ne?« je v njo zalajal.

»V tem primeru vam hočem pomagati,« je dejala, dvignila mirno svoje košato krilo in segla po predmetu, ki je visel od njenega živetca.

Niso imeli več časa spoznati, kaj je vzela v roke. V hipu, ko je izvlekla žebliček, se je ročna granata razpočila. Polkovnika, njegove štiri spremljevalce, podčastnika in gospo Bouvot samo je raztrgalo na kose.

(Nadaljevanje prihodnjič)

Spomini iz starega Trsta

IGRA Z BIKOM

Kmalu bi pozabil, da so imeli v mestu še eno zanimivo veselje, ki močno spominja na Spanijo. Na debeli četrtek je mestna gospodarka prirejala neke vrste bikoborbe. Ze cele tedne prej se je o tem govorilo. Glavno besedo so imeli mesarji. Ti so izbirali bika ali debele junce za igro. Prostor je bil na velikem trgu, ki je bil posut s peskom. Okrog je bila lesena ograja. Gledalci so se tlačili po oknih in sosednih strehah.

Bika, vsega okrašenega po rogeh, privlečejo v areno. Na rep mu junaški mesarji privežejo še pokrivače, ponve in bodice, da žival razdražijo. Okrog rogov ima ovito debelo vrv. To vleče par moč tako, da mora žival tekati v krogu za ograjo. Ko je že upehana, nastopi »torero«. Seveda je lepo oblečen zaradi ženskih oči, ne zaradi bika! Junaštvo je v tem, da s silnim zamahom vrvi prisili žival na kolena. Vse vpije in ploska, tembolj, če se spretno umika rogovom in se ti zasadijo v leseni plot. Višek pa je, ko se bik zaleti proti možu s sklonjeno glavo in ta spretno skoči preko živali. Če pade, je gorjel hitro vržejo mesarski junaki vrvi na nasprot. no stran in vlečejo bika eni spredaj, drugi zadaj, da se žival ne gane. Če pa še rita ali pretrže vrvi, o, tedaj »torero« čez plot in pse v areno! Smeh, ploskanje, krik! Psi se zaganjajo v razjarjeno žival. Grizejo njene uhlje, večkrat tudi vlečejo bikovo črevesje za sabo. Nekoč se je pripetilo, da je tak nesrečni bik podrl ograjo in začel dirjati po mestnih ulicah. Vse se je zapiralo in v strahu bežalo.

Od takrat so Tržačani nevarne igre rajši gledali za zaprtimi vrati ali s streh.

VIII

Iz časov srednjeveškega Trsta smo si že veliko povedali. Tudi kako so se znali meščani poveseliti, kar znajo še danes. Pa, kakor danes, tako so tudi takrat, posebno v začetku 16. stoletja, marsikaj doživeli, da so se potem praskali po glavi.

VRAZJI MEJASI

Že večkrat smo slišali, da je »kraljica morja«, Benetke, nevoščljivo gledala na Trst. Kakor danes ga je vabila pod krilo sv. Marka, a tudi kakor danes ne zaradi lepih Tržačank, marveč zato, da zaduši tržaško konkurenco.

K temu so prisilili beneške dože porazi na turških bojiščih. V Jonskem morju so morali sultanu po letih 1499 in 1503 prepustiti več otokov. Zato so Benetke skušale razširiti svojo oblast po kopnem. Še huje jih je prizadelo, ko so izumrli l. 1500 goriški grofje in je cesar Maks I. (1493—1519) postal neposredni mejaš beneškega ozemlja. Takrat je bila beneška republika v sporu z večino italijanskih kneževin in sam papež Julij II., ki se je Benetkam bal, je nagovarjal cesarja, naj pride v Rim po cesarsko krono. To pa je bilo republiko dovolj. Hotela je cesarju na vsak način zapreti pot v Italijo in si osvojiti vse kraje od Soče do Trsta. Obenem pa zadati tržaški trgovini smrtni udarec.

Do vojne je prišlo l. 1508, ko je bila podpisana »Zveza v Cambrai« (10. dec. 1508) med cesarjem, papežem, Francijo in Spanijo proti Benetkam.

Pokati je začelo najprej po Furlaniji in na goriški meji. Beneški poveljnik Bartolomej Alviano je spomladi l. 1508 že zasedel Krmin. Branilce in prebivalce, ki so se zatekli v grad, je dal vse posekati. Take so bile takrat vojne navade! Na veliki četrtek 20. aprila je začel bombardirati Gorico. Zadnji se je še držal grad pod poveljnikom Liechtensteinom. Strašno je treskalo na obzidje, »ogrenj brez primere«, pravi kronist. Nazadnje se je posadka na gradu po pogajanjih in odškodnini v zlatu podala. Zdaj so se beneške čete razile po Goriški in po Krasu. Trst je prišel na vrsto!

ENI SEM, DRUGI TJA

V Trstu so zvedeli šele par dni potem, da je Gorica padla. Takrat so stare razprtije spet izbruhnile. Eni so bili za Avstrijo, češ da je bolje pod orlom kot pod levom. Peta kolona pa je bila za Benetke.

»Consiglio maggiore«, t. j. mestni svet, je sklenil pod vplivom že znanega nam Petra Bonoma, da bo pripravil skrajni odpor. Za ta sklep so nasprotniki še isti večer zvedeli. Neki Janez de Pace je šel na videz v Zavlje ogledovat svoje mline. Skrivaj jo je pa odkuril v Milje povedat, kaj so sklenili. Milje so namreč bile beneške in vedno proti Trstu. Šel je tudi glas, da so Benetčani podkupili celo dva kapitana (cesarska poveljnika), ki da sta za 4000 cekinov obljubila predati mesto sovražniku.

V najvišji mestni gosposki so si bili tudi navzkriž. Ko so 23. aprila istega leta volili mestne sodnike, sta se tudi pojavili dve stranki. Dva sodnika ali visoka mestna uradnika sta bila nagnjena na beneško stran, tretji se je pa imenoval Peterlin(!), ta prav gotovo ni prišel iz Benetk. O njem pristavlja kro-

nika, da je bil »di tendenza incerta« (negotove smeri, politične).

Spričo takih razmer Benetčani sami niso vedeli, kako bi se Trsta dokončno lotili.

MARCO — SACCO

Beneške sile so vodili proti Avstriji provoditor (vrhovni oskrbovalec) Carnaro, poveljnik na kopnem Alviano in pomorski poveljnik Contarin. Tega so poslali, da z morske strani oblega mesto in vdere vanj.

Odjadral je s štirimi galejami. To so bile precejšnje bojne ladje, le nekaj manjše od največjih, ki so se imenoval »bastarde«. Na krovu so nosile velik top, ki so ga klicali bazilisk ali zmaj. Kot deveto čudo so opisovali to orožje. Pa je tudi res bil! Segal je od prameca do jambora ali štirideset čevljev v dolžino. Zložen je bil iz dveh bronastih ali železnih okornih cevi, ki so se uvide ena v drugo, tako »da ni prav nič zrakea pihalo noter«. Ti kanoni so bruhalo po 100 liber težke krogle na 2400 korakov daleč. Teža krogle je bila tam okoli 30 kg; dva možaka sta jo tlačila v bazilisk. Zdaj si pa morate misliti, da je bil strah in groza, ko je vzbuhnilo — »bum«.

Taka mornarica je jadrjala nad Trst. Spetoma so zasedli Devin. Sem sta prišli iz Benetk še dve galeji, ki sta imeli pokrit krov, da sta si upali prav pod sovražno obzidje.

Prvega maja l. 1508 so Tržačani ugledali sovražne ladje pred lukco. Brž so potegnili verigo preko vhoda; saj se še spominjate, ko smo si pravili, kakšna je bila takrat tržaška luka. Tudi mestna vrata so skrbno zapahnili.

(Nadaljevanje v prihodnji številki)

„Kar je res in kar je pravično, to mora odsevani iz človeških besedi in dejanj, četudi je ves svet proti temu!“

(Janez' Evangelist Brek)

VZGOJNI KOTIČEK

GOSPA KLARA NA OBISKU

Gospa Klara hoče biti olikana gospa. Pogosto poseča sorodnike, prijateljice in znanke, da se pogovori z njimi o tem in onem. Kdo bi ji zameril! Saj nima razen pohle, nega moža in dveh živahnih hčerk nikogar pri hiši, ki bi poslušal njene novice. Moramo pa reči, da je glede teh vedno na tekočem.

Pa se spomni prebrisana gospa Klara, ki ima kolendar v mezinu, da goduje danes njena prijateljica Marija. Kakšna sreča, da ima tako dober spomin!

Ura je poldne. »V tem času bo Marija doma,« si misli gospa Klara. Brž naroči svojima hčerkama, naj se pripravita za obisk h gospe Mariji in kmalu nato vse tri odkorakajo h godovnjakinji.

Gospa Marija je sicer začudeno, a vendar vladno sprejela nepričakovane goste. Hočeš, nočeš, jih je povabila v obednico, kjer so bili zbrani pri kosilu najbližji sorodniki.

Gostje, ki so pravkar srebali juho, so se morali tistnitvi okoli mize, da so napravili prostor še za tri osebe.

Ali si morete zamisliti, v kakšni zadregi je bila gospodinja v kuhinji, da je lahko postregla še trem novim gostom? Nasprotno pa so gospa Klara in njeni nadobudni hčerki hladnokrvno sedeje pri mizi in pridno praznile krožnike. Še na misel jim ni prišlo, da bi spravile v zadrego ubogo godovnjakinjo. Gospa Klara je sicer olikana, a ima trdo kožo.

KAJ MORAMO VEDETI O OBISKIH

Da ne bomo posnemali gospe Klare, si bomo glede obiskov zapomnili naslednje najvažnejše točke:

1. Za obisk je treba izbrati primeren čas, ki se seveda ne da natanko določiti. Čas, kdaj smeš ko-

ga obiskati, se ravna tako po običaju v dotičnem kraju kakor po posebnih navadah osebe, ki jo obiščeš.

2. Pri nas, kjer obedujemo med 12. in 14. uro, je čas za obiske od enajstih do dvanajstih, popoldne pa od štirih do šestih. Koder si dobro znan, se ti seveda ni treba natančno ravnati po teh urah, vendar pa ne smeš obiskovati prijateljev in znancev takrat, kadar veš, da jih motiš in spraviš v zadrego, kakor: zgodaj dopoldne, ko gospodinja pospravlja sobe, neposredno pred jedjo ali takoj po jedi, ko se ljudje navadno nekoliko odpočijejo.

3. Nikdar ne pojdi nikamor na obisk, če veš, da je tam zbrana povabljen družba, zakaj nepovabljeni gost je največje napotje.

4. Če prideš kam na obisk v neugodnem času ali če zapaziš, da motiš, se kmalu poslovi. Nikakor pa ne smeš reči: »Oprostite, ali vas motim?« Brez dvoma ti bodo odgovorili: »Nikakor ne!« Čeprav bi v resnici želeli, da bi čimprej izginil.

5. Obisk navadno ne sme trajati dalj kot četrt ure. To velja posebno za prvi obisk. Med prijatelji in dobrimi znanci se seveda čas obiska lahko podaljša, vendar se kljub temu ne smeš zamuditi predolgo. Olikan človek kmalu zapazi, kdaj je čas vstati. Če začne gostitelj pogledovati na uro, kar je sicer neollikano, ali premikati reči po mizi itd., je čas, da se posloviš.

6. Na obisku se vedi dostojno. Ne bodi preveč raveden in ne zanimaj se za hišno opravo ali predmete v sobi, za katere morda celo veš, da so kupljeni na obroke. Skrajno neokusno je, če sprašuješ gospodarja ali gospodinjo po družinskih intimnostih in spravljáš tako v zadrego gostitelje. Tudi obrekovanje ni na mestu.

7. Obiski se vračajo v roku osmih dni. Če tega ne napraviš, pokažeš, da z dotičnikom nočeš obćevati.

IZ KULTURNEGA ŽIVLJENJA

Prvakinja beogradske opere Valerija Heybalova

RAZGOVOR Z VERONIKO MLAKARJEVO

Našemu sodelavcu se je ponudila prilika — ali bolje rečeno, sam jo je poiskal —, da je zastavil nekaj vprašanj mladi plesalki Veroniki Mlakarjevi, ki je nastopila kot Biljana v baletu »Ohridska legenda« in »Aspasija« v »Faustu« in se prav tako priljubila tržaškemu občinstvu, kakor se je že ljubljanskemu. Kljub dosedanjim uspehom pa je ostala presenetljivo naravno in skromno dekle. V zavesti, da bi Tržačani radi kaj več zvedeli o njej, jo je vprašal naš sodelavec:

»Povedali so mi, da ste te dni opravili maturo. Ali je res?«

»Res. Na VI. državni gimnaziji.«

»Pa ste bili tudi na valetih?«

»Ne, nisem mogla iti. Imela sem vajo tisti večer do enajstih.«

»Gotovo ste bila edina, ki se ni udeležila valet.«

»O ne, tudi neka moja prijateljica se je ni udeležila.«

»Zakaj pa ne?«

»Ker si je zlomila nogo,« je nedolžno povedala Veronika, a s polno hudomušnosti v temnih očeh, ki spominjajo na Grkinje.

»Kdaj ste začeli nastopati?«

»Ko sem bila stara šest ali sedem let. Prvikrat sem nastopila v Münchenu v baletu »Danina«, ki ga je priredil oče. V Ljubljani pa sem najprej plesala »Malo balerino«.

»Katere vloge plešete najraje?«

»Klasične, ne čisto lirične, bolj karakterne in na prstih.«

»In katera glasba vam najbolj ugaja?«

»Chopinova,« je odgovorila brez pomišljanja in obraz ji je zažarel. »A med modernimi imam rada Stravinskega.«

»Pa jazz, vam ugaja?«

»Ni mi preveč všeč. In tudi ne znam plesati...«

»Kako? Plesalka, ki ne zna plesati?«

Tudi ona se smeje.

»Res, slabo plešem. Valček že se gre, a drugih plesov niti ne ločim med seboj. Le prilagodim korak, a potem jih takoj spet pozabim in pomešam.«

»Ali se boste vpisali na univerzo?«

»Najbrž ne. Rada bi napravila le kak jezikovni tečaj, za tolmačico. Ugajajo mi jeziki.«

Povedala je, da zna poleg slovenskega še nemško in srbohrvatsko ter nekoliko angleško in francosko. Pozimi je bila dva meseca v Londonu. Bila je v baletni šoli znamenitega baletnega gledališča Sadler's Wells. V tehničnem pogledu je precej pridobila, kakor misli.

»Kako vam je ugajalo življenje v Londonu?«

»Zelo mi je ugajalo. Pravijo, da so Angleži za peti in hladni v občevanju, a ni res. V baletni šoli pa so bila dekleta z vsega sveta. Med mojimi prijateljicami je bila Japonka, druga pa Kitajka iz Singapura.«

»Se boste še vrnila tja?«

»Povabili so me, naj se pridem, a na angažiranje ni misliti. Tujk ne sprejemajo, četudi bi mnoge

rade nastopale z baletno družino Sadler's Wells. Morda bom šla jeseni za nekaj mesecev v Pariz v neko tamkajšnjo baletno šolo.«

»Pa v Nemčijo vas ne mika?«

»Nič me ne mika tja. Tam nimam nobenih prijateljev in nemški balet tudi bogv. kaj ne pomeni.«

»Tudi dunajski ne?«

»Tega pa ne poznam.«

»A kam vas najbolj mika?«

»Če po pravici povem, bi najraje nastopala v baletni skupini markiza de Cuevasa. V njej so čudoviti plesalci in plesalke. A na to si seveda komaj upam misliti.«

»Kako pa vam je všeč v našem Trstu?«

»Všeč mi je, ker je tako živahno mesto.«

»Ste se že kaj kopala?«

»Dvakrat.«

»In Ljubljana vam je pri srcu?«

»Da. Vedno se veselim, kadar se vračam v Ljubljano, da bom spet videla svoje prijateljice. V Ljubljani je tudi prijetno delati. A lepo je tudi od časa do časa potovati. Ko pa se vrnem, mi je še ljubša.«

»Kaj pa najraje delate, kadar ne vadite?«

»Berem.«

»O ekspedicijah in potovanjih,« pove nekoliko sramežljivo. »Zelo mi ugajajo potovanja. Rada bi veliko potovala.«

»Kam?«

»Vseeno kam, samo da bi potovala.«

»In če se boste poročili, boste opustili balet?«

Veronika odločno zmaje z glavo. »Ne, nikakor!«

»Torej boste gotovo vzeli kakega plesalca,« se je pošalil naš sodelavec.

»Bog obvari! Prav gotovo ne, ko pa smo že v družini sami plesalci, se je zasmejala.

FAUST

V četrtek 8. t. m. je bila na svetoivanskem stadionu premiera Gounodove opere Faust.

Dejanje se naslanja na Goethejevo istoimensko dramo, eno največjih umetnin vseh časov. Stari doktor Faust kljub dolgemu študiju ni našel odgovora na vprašanja, ki mu jih postavlja njegova nemirna, znanja in resnice željna narava. Ko že obupuje in misli na samomor, se pojavi pred njim Mefisto, hudič, in mu ponudi svoje usluge. V zameno zahteva njegovo dušo. Kupčija je sklenjena in Mefisto vrne Faustu mladost ter ga pelje po svetu. Faust spozna prelepo Margaretto in uspe, da si s Mefistovo pomočjo osvoji mlado dekle. Zato hoče njen brat Valentin, ko se vrne od vojakov, obračunati s Faustom. V dvoboju podleže, toda preden umre, prekolne sestro. Mefisto pelje tedaj Fausta med čarovnice, da bi prisostvoval praznovanju Valpurgine noči, a ta si želi nazaj k nesrečni Margareti. Najde jo v ječi, kamor so jo zaprli, ker je umorila svojega otroka. Pred smrtjo prosil Boga odpuščanja in zato ji je tudi odpuščeno.

Glasba romantičnega francoskega skladatelja Charlesa Gounoda se je močno priljubila in opera spada med najpopularnejše, ki jo najpogosteje izvajajo.

Vlogo Fausta je pel z lepim glasom in z občutkom mladi tenor Miroslav Brajnik, vlogo Mefista pa naš škedenjski rojak basist Danilo Merlak. Tudi vsi ostali so odlično peli in igrali svoje vloge: sopranistka Vilma Bukovčeva v vlogi Margarette, baritonist Samo Smerkolj v vlogi Valentina, altistka Sonja Drakslerjeva v vlogi študenta Siebla, baritonist Ivo Anžlovar v vlogi Wagnerja. Altistka Bogdana Stritarjeva je pela vlogo Marte nekoliko surovo.

V baletu v petem dejanju so zopet plesali odlični solisti, ki jih že poznamo iz Ohridske legende: Veronika Mlakarjeva, Breda Smidova, Stefka Sitarjeva, Breda Pretnarjeva, Stane Polik in Janez Miklič. Koreografija, jo zamislil rojak Pina Mlakarja, je bila čudovito lepa: saj si spričo glasbe, ki je prevedra za tako grozotne in mračne prizore, nihče ne more zamisliti bolj uspele in dovršene koreografije!

Na zelo eleganten način je dirigiral Bogo Leskovic.

GORENJSKI SLAVČEK

V soboto 10. t. m. je bila premiera opere Gorenjski slavček. Anton Foerster je živel do svojega tridesetega leta v rodni Češki in se je tam šolal; dovršil je pravne in glasbene nauke, in nekaj let učil klavir na slovitem glasbenem zavodu, ki mu je načeloval skladatelj Prodane neveste Bedrich Smetana. Ko je Foerster prišel leta 1867 v Ljubljano, se je kaj kmalu udomačil ter začel zelo intenzivno delovati kot glasbenik. Komaj po petih letih bivanja v Sloveniji je bila v Ljubljani že uprizorjena njegova opereta Gorenjski slavček, ki je vsa prepletena z ljudskimi motivi in z narodnimi pesmimi. To nam dokazuje, kako hitro in temeljito se je Foerster udomačil, kako je vzbudil našo narodno pesem. Spisati je znal opereto, ki jo imamo lahko še danes za najbolj slovensko glasbeno odsko delo. Trideset let pozneje jo je predelal v opero. Pozneje so nekateri popravili nekatere prvotne hibe in med temi je bil tudi naš rojak pokojni ravnatelj ljubljanske opere Mirko Polič. Toda kljub spremembam in popravkom ima delo še vedno razmeroma mnogo nedostatkov. Vsaka njegova uprizoritev navzlic vsemu vedno uspe. Vzrok je v narodnih pesmih, s katerimi je delo prežeto, in v zdravi komiki, ki v operi prevladuje. Saj vsak Slovenec rad posluša svoje narodne pesmi, posebno če jih skladatelj tako spretno vpleta v opero. Vsakdo se tudi iz srca zasmeje, ko vidi na odru smešne prizore, kakor jih znajo ustvariti igralci Korošec, Banovec in drugi.

V glavnih vlogah so peli pevci, ki smo jih večnoma že slišali pri drugih predstavah, tako Josip Gostič v vlogi domačega študenta Franja, Vilma Bukovčeva v vlogi skromnega dekleta Minke, Elza Karlovčeva kot vdova Majda in Vekoslav Janko kot francoski pevski mojster Chansonette. Pa tudi drugi pevci, ki jih nismo imeli prilike slišati drugje, so bili dobri. Tako je Manja Mlejnikova z lahkoto pela zahtevno vlogo Chansonettine žene Ninon, baritonist Dolničar vlogo domačega fanta Lovra, Ladko Korošec je bil omejeni župan Štrukelj, Sveztozar Banovec pa pisar Rajdelj. Ob ponovitvi v nedeljo 11. je pel vlogo Chansonetta odlični baritonist Andrej Andrejev.

Zelo dobro je igral orkester, ki ga je oldično vodil tržaškemu občinstvu priljubljeni Rado Simoniti. Alojz Kumer

ZANIMIVOSTI

Z MEDNARODNIM SODELOVANJEM BI LAHKO OZELENELE PUŠCAVE

»Vzgojna, znanstvena in kulturna organizacija Združenih narodov« (UNESCO) je objavila poročilo neke svoje odprave, ki je obiskala puščavo Kalahari v južnozahodni Afriki. Poročilo pravi, da bi lahko po ugotovitvah ekspedicije izpremenili to puščavo v rodovitno pokrajino, če bi izkoristili podtalno vodo. Člani odprave so našli na številnih krajih v globini 8—18 metrov vodo. Po njihovem mnenju bi lahko izpremenili z izkoriščanjem teh podzemnih vodnih zalog puščavo Kalahari v ogromen pašnik, ki bi lahko redil milijon glav goveje živine in tudi temu primerno število prebivalstva. Seveda pa bi bilo mogoče doseči to le z mednarodnim sodelovanjem v okviru organizacij Združenih narodov.

Če pomislimo pri tem še na znanstvene ugotovitve, da bi lahko n. pr. Kanada preživljala najmanj 80 do 100 milijonov ljudi namesto današnjih dvanajst, enako Avstralija, da ima Nova Zelandija komaj 2 milijona prebivalcev, čeprav je skoro tako velika kot Italija, a rodovitnejša, in da bi lahko samo področje reke Amazonke v južni Ameriki prehranilo vse današnje človeštvo, če bi bilo primerno izkoriščeno in obdelano, vidimo, kako nesmiselno je govoriti o omejevanju rojstev iz strahu pred lakoto. Maltuzianizem je izraz materialističnega mišljenja, ki gleda na človeštvo kot na veliko, množično se čredo živine, ki se pase ograjena na vedno istem pašniku. Hkrati pa se kaže v tej miselnosti tudi strah tistih, ki imajo v posesti druge velike, še malo izkoriščane svetovne pašnike, da bi jih morali dati iz rok. Sebično jih hočejo ohraniti le za svoje lastno pleme. Taka miselnost je tudi brezbožna, ker ne zaupa v božje načrte s človeštvom. Ne kaže pa zaupanja niti v človeštvo samo, da si bo s svojo iznajdljivostjo in prilagodljivostjo znalo poiskati dovolj hrane. V tem pogledu imajo komunisti več zaupanja v človeštvo kakor bojazljivi in samoljubni »maltuzijanci«.

GOSPODARSTVO

Vprašanje vinarskih zadrug

Naslednji dopis smo dobili iz Goriške. Ker mislimo, da je vprašanje vinarskih zadrug izredne važnosti tudi za tržaške kmetovalce, ga priobčujemo na naši stalni strani »Gospodarstvo«.

Po stari poti, t. j. z dosedanjim kletarstvom ne gre več naprej. Vsa proizvodnja mora biti organizirana, ker je le tako mogoče pridelke uveljaviti in doseči zanje najvišje cene. Kaj pomagajo najboljše sorte in še tako skrbno obdelovanje trt, če pa dobimo neredko iz prav dobrega grozdja slabo vino, ki se kakšenkrat tako pokvari, da ni dobro niti za kis. Vzrok tiči v slabem kletarstvu, neprimernih kletah in sodih itd.

Zato pa kroži med vinogradniki Podgore, Pevme, St. Mavra, Oslavja, Steverjana in Jazbin misel, da se je potrebno združiti v vinarsko zadrugo, ki bo uveljavila briško rebulo in druga briška sortna vina, kot tokajec, malvazijo itd. Premotrimo to misel nekoliko kritično.

ZADRUGA MORA BITI MOCNA, VELIKA!

Današnje razmere in duh časa zahtevajo samo močne vinarske zadruge, ki razpolagajo z več tisoč hl vina. Le take zadruge si lahko preskrbijo primerne prostore, posodo in druge kletarske potrebščine; le močne kletarske zadruge lahko plačajo izvežbano osebo in organizirajo prodajo tako, da svoje kliente nepretrgoma skozi celo leto zalagajo z enotnim tipom vina. Samo take zadruge lahko dobijo zaslobo pri denarnem zavodu, ki ne bo računal previsokih obresti za morebitni izposojeni kapital in predjume članom. To vprašanje je v naših briških razmerah zelo važno, ker predstavlja vino glavni, pri mnogih kmetovalcih celo edini dohodek.

Ce bi se združili vsi vinogradniki zgoraj imenovanih vasi, bi spravili v letih s srednjo letino pridelek 8 do 10.000 hl vina. Je-li ta pridelek dovolj visok, da bi vinarska zadruga s to količino mogla uspevati? Ce bi bili res vsi člani disciplinirani in ne bi povzročali zadrugi nepotrebnih stroškov, bi najbrž šlo. Vendar moramo omeniti, da se danes vsi združujejo v večje zadruge, ker so obratni stroški sorazmerno previsoki pri majhnih zadrugah.

KJE NAJ BO ZADRUŽNA KLET?

Člani morajo izročati zadrugi kleti grozdje in to ne že vmošteno ali mečkano. Zato mora biti zadruga klet na takem mestu, kamor je najlažji dovoz. Iz tega razloga je popolnoma izključeno, da bi mogli biti zadrugi prostori kje v Steverjanu ali v Oslavju, ker navkreber navadno ne voziš tovorov, temveč le navzdol. Kateri vinogradnik iz Podgore, St. Mavra, Pevme in Oslavja bo vozil grozdje v Steverjan? Proti slednjemu kot sedežu zadruga kleti govori tudi vprašanje vode, ki se je uporabi v kletih velika množina. Torej bi prišla v poštev kot sedež zadruge neposredna bližina pevmskega mostu, na vsak način nekje v ravnini.

ZA UREDITEV JE POTREBNO MNOGO KAPITALA!

Koliko kapitala pa je potrebno za tako zadrugo klet? Približne vsote ni težko ugotoviti, saj je bila pred kratkim ustanovljena tako klet v Červinjanu in še marsikje drugje v notranjosti Italije.

Za ureditev moderne zadruga kleti je potrebno približno toliko kapitala, kolikor je vredno vino, če je izrabljena celotna zmogljivost kleti. Če bi v našem primeru zmogljivost kleti znašala 10.000 hl, bi bilo potrebnih za popolno ureditev okoli 80 milijonov lir, to je 10.000 hl po 8.000 lir. Torej vrednost ene letine.

JE-LI MOGOČE ZBRATI TAKO VSOTO?

Teoretično je to prav mogoče. Polovico stroškov krije država, ki bi prispevala tudi več, če bi imeli v Rimu in sploh pri oblasteh dobre in požrtvovalne zagovornike. Ostalo bi morali deloma kriti člani s svojimi deleži, deloma bi morali pri kakšni banki najeti amortizacijsko posojilo, t. j. posojilo, ki bi ga odplačevali z letnimi obroki.

Zdi se, da je to zelo enostavno, pa ni, posebno ne v naših razmerah.

Znano je, da mislijo urediti veliko zadrugo klet v Villanovi pri Fari in za začetek izrabiti sedanje naprave kmetijske delniške družbe »Piave-Isonzo«. S tem načrtom se ha-

Kravam več rudninskih snovi

Napreden živinorejec bo kravam mlekaricam vsak dan dal nekoliko rudninskih snovi, predvsem klajnega apna, ker se zaveda, da vsak liter dobrega mleka, mora vsebovati skoraj poldrugi gram apna in 2 grama fosforove kisline. Če krava teh snovi ne dobi s krmo, jih mora izločiti iz svojega okostja, kar bi ji bilo v veliko škodo splošnega zdravja. Če pa žival ni zdrava, če je slabih kosti, ne moremo od nje pričakovati posebnih dohodkov.

V rednih letih se nahaja v krmi, to je v senu in v detelji, precej rudninskih snovi, seveda če ni ta krma zrasla na mokrih tleh. Zato v rednih letih dajemo rudninske snovi samo kravam mlekaricam in mladi živini, ki si komaj gradi okostje.

Letos je izredno leto in pridelana krma ni tako redilna kot druga leta. V deževnem vremenu namreč ne morejo korenine krmnih rastlin vsrkati iz tal dovolj rudninskih snovi. Poleg tega je bila letos malokatera krma spravljenjena, ne da bi bila celo večkrat oprana od dežja, ki je tudi izlužil nekaj rudninskih snovi. Tako je letošnja krma iz dveh razlogov uboga z rudninskimi snovmi.

Kaj tedaj? Odgovor je jasen. Ker ni v krmi dovolj rudninskih snovi, jih moramo kot dopolnilo dodati krmi v obliki klajnega apna. Tega pa moramo dodati vsem živalim, predvsem kravam mlekaricam in mladi živini.

Svetovni dogovor glede pšenice

Na svetu so štiri države, ki lahko izvozijo mnogo pšenice. Te so Argentina, Avstralija, Kanada in ZDA. Največ lahko proda Kana-

vi Agrarni konzorcij v Gorici oziroma še v večji meri Zveza agrarnih konzorcijev v Rimu. Ta s svojimi zvezami pri vladi zlahko dobi potrebna denarna sredstva, kakor tudi lahko onemogoči, da jih kdo drug dobi, posebno če križa njene načrte. Skoraj isto velja tudi za najetje amortizacijskega posojila.

Kako bi šlo pa s prispevki članov? Potrebne vsote (okoli 80 milijonov) ne bi bilo nemogoče zbrati, če bi premožnejši člani segli globlje v žep in zadrugi kreditirali. Ne dvomimo, da bi tako storil eden ali drugi, a večina ne bi, ker se navadno ne dogaja, da bi vsi bogatejši podprli revnejše; teh pa je v zgoraj imenovanih vaseh velika večina. In ravno revnejši si želijo ustanovitev zadruge, ker jo nujno potrebujejo, medtem ko imajo bogatejši večinoma boljše kleti (četudi ne dobrih!) in se zato manj zanimajo.

ZAKLJUČEK

S svojim razglabljanjem smo hoteli celotno vprašanje pojasniti vsaj v glavnih obrisih. Kdor se za vprašanje zanima, naj rečeno upošteva.

Nujno pa je potrebno, da se v imenovanem okolišu takoj izbere odbor, ki bo imel svoje odbornike in zaupnike v vseh vaseh ter vprašanje prouči. Časa ne izgublja, ker bo drugače nova zadruga v Villanovi nabirala in tudi nabrala po okolišu člane. Posledica tega bo, da bo padla v vodo uresničitev zamisli o morebitni samostojni vinarski zadrugi kakor tudi upanje, da bi zadruga v Villanovi priznala briškemu vinu nagrado za težje obdelovanje in za prijetnejši okus.

Torej!

da. Na drugi strani je na svetu zelo mnogo držav, ki pridelajo premalo pšenice in jo morajo uvažati. Med temi zavzema prvo mesto Anglija, kateri sledi Zap. Nemčija, potem Japonska, Italija, Holandska, Belgija in celo Brazilija.

Med državami izvoznicami in uvoznicami je bil sklenjen dogovor, tako imenovani »žitni pul« ali žitna skupnost. Ta določi, koliko pšenice izvozi ali uvozi vsaka država. Dogovorjene so najvišje in najnižje cene. Vsaka država izvoznica je primorana izvoziti dogovorjeno količino, če se ji plača najvišja cena. Enako mora vsaka država uvoznica kupiti dogovorjeno množino, če se ji nudi po najnižji ceni. Med obema cenama vlada razmerje 3:2, kar pomeni, da je najvišja za polovico višja od najnižje.

Najvišja je 2.05 dolarja za bušel, kar bi odgovarjalo našim 4.800 liram za 100 kg pšenice. Če k tej ceni prištejemo še prevoznino, zavarovalnino in različne druge stroške, pridemo do 6.000 lir za 100 kg in to je še vedno precej manj kot cena za italijansko pšenico. To je vzrok, da mora Italija pobirati uvozno carino, ako hoče zaščititi domačo pšenico pred tujo konkurenco. V Italiji se cena pšenice zato še drži, medtem ko se danes ne izplača več pridelovanje ovsa in ječmena. Kriva je prehuda tuja konkurenca.

Zadruga klet Soave

blizu Verone je bila zgrajena l. 1930 in pozneje večkrat povečana, tako da danes lahko vkleti 105.000 hl vina. Članov je okoli 500. Poleg kleti imajo tudi veliko žganjekuho.

ZA NAŠE NAJMLAJŠE

št. 8

Tarzan, sin džungle

Kerčak sam se je prvi približal vratom. Sledila sta mu dva krepka samca in Kala z mrtvim mladim. Na mizi so opazili belo opico, odeto z jadrovino. Zraven nje je nekdo slonel. Zalosten jok se je oglasal iz male zibelke.

Kerčak je vstopil. Greystoke je mahoma planil pokonci. Puške in samokresi so viseli na oddaljeni steni. Med vrati pa so stali trije močni samci in bližala se jih je še cela truma. Koliko jih je bilo, ni nikoli preštel.

Opičji kralj se je vrgel na lorda ter ga umoril. Odvrzel je mrtvo truplo in se obrnil k zibelki. A bilo je prepozno. Kala ga je prehitela. Pograbila je dete, spustila svojega v zibelko in planila skozi vrata.

Zatekla se je na najvišji vrh močnega drevesa in stisnila vekajočega otroka k prsim. Tako je sin angleškega lorda in angleške lady sesal življenje iz prsi velike opice Kale.

Medtem so v koči opice radovedno stikale za vsem. Kerčak je bil zadovoljen z lordovo in ladyno smrtno; sploh se ni zmenil za njuna telesa. Ustavil se je pred puško, jo snel s klina in jo začel ogledovati.

Ostale opice so skrbno opazovale glavarja. Tedaj pa so se Kerčakovi prsti po naključju dotaknili petelina. Strašen tresk je udaril iz cevi. Opice so se spustile v beg. Tudi Kerčak se je pognal skozi vrata, a puške ni izpustil.

Jermen puške se je ujel za vrata in jih zaloputnil. Od znotraj je zapah vskočil. Ko so se opice vrnila, so našle vhod zaprt. Se nekaj časa so stikale okrog hiše, nato so krenile domov; takrat se jim je Kala pridružila.

Kala ni dovolila nobeni drugi opici, da bi se dotaknila dojenčka. Tesno je stiskala malo telesce lorda Greystoka k sebi. S pretečim renčanjem je odganjala radovedneže. Nežno je otroka pestovala in hranila.

Skrivnost

DRJA FU-MANČUJA

ROMAN - Spisal: Sax Rohner - Prevedel: A. P.

Ta hip že nisem več mislil na to pripombo, zakaj takšna prazna vera je žal povsod med ljudstvom razširjena. Ko se je Mrs. Dolan polagoma spet obvladala, sem ji razložil povod svojega prihoda. Zdaj pa je zmedenost nadkrilila žalost. In nazadnje je prišla resnica na dan.

»V Cadbyjevi sobi je — mlada dama — gospod doktor!« Presunilo me je. To bi lahko pomenilo mnogo ali pa nič! »Ze včeraj zjutraj je čakala nanj — od desetih do pol enajstih. Davi je bila spet tu. Pred pol ure je vnovič prišla, in zdaj še čaka.«

»Ali poznate damo, Mrs. Dolan?«

Zbeganost stare ženice se je čedalje bolj večala. »Kajpak, gospod doktor, poznam jo. Sam Bog ve, da je bil Cadby tako ljubezniv človek in da sem skrbela zanj kakor kaka mati. Toda ona ni dekle, kakršno bi jaz hotela videti za ženo svojemu sinu.«

Nenadoma sem se spet domislil otožnega klika, ki ga je prej omenila Mrs. Dolan. Mar so pomenili, da je kako Fu-Mančuju bitje stražilo hišo ter naznanilo prihod vsakega tujca? Vendar pa

komu? Nemara je bila v hiši tista ženska vaba z velikimi temnimi očmi, da konča satanovo delo?

»Jaz je ne bi bila nikoli smela pustiti v Cadbyjevo sobo...« je jadovala Mrs. Dolan. Tedajci naju nekaj zmoti. Rahel šumot sem zajel — dekle je poskušalo uiti! Planil sem navzdol v vežo. Neznanka se je obrnila in na slepo bežala spet po stopnicah navzgor. Stopajoč na vsako tretjo stopnico sem zdrvel za njo navzgor v zadnjo sobo in se postavil s hrbtom proti vratom, da sem ji zastavil pot. Stala je poleg pisalne mize ob oknu: vitka postava v zelo prilagojeni obleki, da je že ta morala vzbujati nezaupljivost Mrs. Dolanove. Plinska svetilka je le slabo svetila in klobuk ji je senčil obraz. Vendar pa te okoliščine niso mogle prikriti čudovite lepote niti očarljivih oči te novodobne Dalile. Zakaj to je bila ona — moja neznanka z dvorišča hiše sira Crichtona!

»Dajte mi sem, kar ste si prilastili!« sem ji strogo velel. »In pripravite se, da me spremitel!« S plašno strmečimi očmi in pol odprtimi usti je boječe stopila korak bliže. Burno je dihala.

»Ničesar si nisem prilastila!« je hlastno vzkliknila. »Oh, pustite me, da grem! Imejte usmiljenje in mi dovolite, da odidem!« V nenadnem razburjenju je stopila k meni in pritisnila svoji sklenjeni roki k moji rami. Njene strastno proseče oči so se vtopile v moje.

S čustvom sramu priznam, da me je njena zapeljiva ljubeznost zagnila kakor čaroben oblak. Ker nisem poznal sestavljenosti vzhodnjaške čudi, sem se bil smejal Naylandu Smithu, ko mi je bil pravil o zaljubljenosti mlade ženske. »Ljubezen v jutrovi deželi,« je

Sportni pregled

TOUR DE FRANCE

Pred dnevi se je pričel »Tour de France« s startom v Amsterdamu. Na tej dirki so se zbrali poleg najboljših francoskih kolesarjev še Belgijci, Švicarji, Avstrijci, Nizozemci, Španci in še nekateri drugi. Tokrat pa ni na »Touru« Italijanov, ki so veljali nekoč za najresnejše favorite. Kljub italijanski odsotnosti pa je zasedba kvalitetna. Kandidati za prvo mesto so Koblet, Kubler, Bobet, Shaer in pa mladi Clerici. Po četrti etapi vodi Bobet (Fr.). Značilnost letošnjega »Toura« so precej dolge in naporne etape.

LAHKA ATLETIKA: FINSKA : JUGOSLAVIJA

V četrtek in petek sta se v povratnem srečanju v Helsinkih na Finskem pomerili reprezentanci lahke atletike Finske in Jugoslavije. Letošnje srečanje se je končalo povsem drugače kot lani. V Beogradu je Jugoslavija po prvem dnevu celo vodila in je v končni oceni zaostala samo s 25 točkami razlike. Letos pa je bila razlika 54 točk. Pri Jugoslovanih so se izkazali samo Lorger, ki je zmagal na 100 m in 110 m čez zapreke, Mihalič, ki je postavil nov državni rekord na 5000 m v času 14:19,6, in pa Mugoša, ki je v izvrstnem času dosegel 2. mesto na 1500 m. Jugoslavija je zmagala še v metu diska in v štafeti 4x100 m.

Na atletskem dvoboju Madžarska : Češka je bilo doseženih nekaj izrednih rezultatov, obenem pa tudi presenečenj. »Češka lokomotiva« Zatopek je zasedel v teku na 10.000 m šele 2. mesto. Zmagovalec Kovacz ni uničil Zatopka z ostrim tempom, ampak ga je premagal v finišu. Posebno pa se je odlikoval na tem dvoboju metalec diska Ferenc Klics, ki je dosegel z metom 55,79 m nov evropski rekord, za 32 cm boljši od dosedanjega, ki ga je imel Italijan Consolini.

Najboljši strelec na letošnjem svetovnem prvenstvu v nogometu je bil Madžar Kocsis. Dosegel je 11 golov; sledijo mu Morlock (Nemčija) 8, Hügi (Švica) in Probst (Avstrija) 7.

RADIO TRST II

Nedelja, 18. julija: 8.45: Kmetijska oddaja. 9.30: Vera in naš čas. 11.30: Brahms: Dvojni koncert za čelo in ork. 12.00: Operna glasba. 13.00: Glasba po željah. 15.30: Vieuxtemps: Koncert št. 5 v A-molu op. 37. 17.00: Zbor škedenjskih deklet. 18.00: Čajkovski: Koncert št. 2 v G-duru. 19.00: Novice iz delavskega sveta. 21.00: Mozart: Beg iz Seraja — opera v treh dejanjih.

Ponedeljek, 19. julija: 18.00: Casella: Koncert za klavir, violino, čelo in orkester. 19.00: Mamica pripoveduje. 21.00: Okno v svet — prof. V. Žitko: Ali poznamo povzročitelje tehničnega napredka? 21.15: Debussy: Izgubljeni sin — kantata. 22.00: Preda-

vanje — Dušan Pertot: Organizacija in potek tekem pevskih zborov v St. Gallenu. 23.00: Mozart: Mala nočna glasba.

Torek, 20. julija: 13.00: Glasba po željah. 18.00: Mozart: Koncert za dva klavirja in orkester. 18.40: Srbske pesmi poje sopranistka Vida Jagodić. 19.00: Par pripomb k uspehom pri zrelostnih izpitih. 21.00: Radijski oder — Ovetko Golar: Vdova Rošlinka.

Sreda, 21. julija: 18.00: Enesco: Dve romunski rapsodiji. 18.40: Koncert pianistke Romanite d'Andre. 19.00: Zdravniški vedež. 20.05: Zbor slovenske Filharmonije. 21.00: Aktualnosti: Za socializem ali proti njemu. 21.15: Koncert iz londonskih študijev.

Četrtek, 22. julija: 18.00: Prokofjev: Koncert za klavir št. 3. 18.40: Merills Lewis: Rapsodija za zbor in orkester. 19.00: Mamičina povestica. 21.00: Dramatizirana zgodba — Van Gielgud: Glasba v somraku. 22.00: Glasbeno predavanje. 22.30: Brahms: Neue Liebeslieder Walzer.

Petek, 23. julija: 13.00: Glasba po željah. 18.00: Elgar: Koncert v E-molu za violino in orkester. 18.40: Koncert mezzosopranistke Justine Kralj-Vugove. 19.00: Okno v svet: O donosnosti izkoriščanja morja in drugih vodnih prvin. 21.00: Tržaški kulturni razgledi. 21.20: Zbor Slovenske Filharmonije. 21.40: William Schuman: Koncert za klavir. 22.15: Iz angleških koncertnih dvoran. 23.00: Dvořakovi slovanski plesi.

Sobota, 24. julija: 12.00: Predavanje — Pravi pomen komunistične »enotnosti«. 13.30: Slovenski oktet. 16.00: Oddaja za najmlajše — Milan Lipovec: Kaznovana posmehljivost. 17.00: Otta Ondina in Dušan Pertot pojeta operetne melodije. 18.00: Dvořak: Koncert za violino in orkester v a-molu. 19.00: Pogovor z ženo. 22.00: Gershwin: Koncert za klavir in orkester.

Drobne vesti

Iz Trsta

SRAMOTEN NERED NA POŠTI

Na našo upravo prihajajo neverjetne pritožbe. Že dvakrat je šla pošiljka Novih listov namesto v Nabrežino v — Sesljan. V Devin je list ta teden prispel namesto v petek jutraj šele v ponedeljek. Nekaj naročnikov lista sploh ni dobilo. Nekdo ga je brez njih vednosti vrnil. To se je pripetilo tudi naročniku z Lonjerske ceste. Za to pa ni odgovorna brezplačna pošljoka katinarska pošta, temveč tržaška. Javite nam vse nerednosti, da jih naznamo višjemu oblastvu, ki bo krivce klicalo na odgovor.

POSKUSI Z ELEKTRIKO

ACEGAT bo napravil v nedeljo 25. julija nov poskus z električnim tokom. Ob 9. uri bodo spustili tok s frekvenco 50 period, ob 11. uri pa spet starega.

Dramska družina iz Medje vasi uprizori v nedeljo 18. t. m. ob 17. uri v Mavhinjah Finžgarjevo dramo »Razvaline življenja«.

Prijatelji slovenske besede so toplo vabljeni!

Iz Gorice

PLIN SE JE SPET PODRAŽIL

Potrdili so sklep občinskega sveta, ki je določil za plin naslednje nove cene: a) za mesečno potrošnjo do 100 kub. m boš plačal 51,50 lir za kub. m, za uporabo do 500 kub. m 36 lir, za potrošnjo do 1000 kub. m pa 30 lir; b) ogrevanje: za uporabo do 200 kub. m 24 lir kub. m; do 500 kub. m 21,60 lir; do 1000 kub. m pa 19,20 lir. Nove cene stopijo v veljavo s 1. avgustom.

SEZNAMI DOHODNINSKEGA DAVKA

V Gorici, Krmini, Trzinu in drugih goriških okrajih si davkoplačevalci lahko ogledajo na davčnih uradih sezname dohodninskega davka za leto 1954. V seznamih je za vsakega davkoplačevalca naveden najprej dohodek, v oklepaju pa davek, ki ga mora plačati.

TEDENSKI KOLEDARČEK

- 17. julija, sobota: Aleš, Držislav
- 18. julija, nedelja: Kamil, Miroslav
- 19. julija, ponedeljek: Vincenci, Rados
- 20. julija, torek: Elija, Ceslav
- 21. julija, sredo: Danijel, Zora
- 22. julija, četrtek: Mar. Magd., Pribina
- 23. julija, petek: Apolinarij, Brana

VALUTA — TUJI DENAR

Dne 14. julija 1954 si dobil oz. dal za:	
ameriški dolar	623—626 lir
avstrijski šiling	23,25—24,50 lir
100 dinarjev	103—107 lir
100 franc. frankov	170—174 lir
funt sterling	1650—1700 lir
pesos	21—23 lir
švicarski frank	146—147 lir
zlato	712—715 lir

Izdaja Konzorcij Novega lista z dovoljenjem A.I.S.

Odgovorni urednik Drago Legiša

Tiska zadruga tiskarjev »Graphis« z o. z. v Trstu
Ulica Sv. Frančiška 20 — Telefon 29-477

JAKOB VATOVEC Nasl.

Trst, ul. Torrebianca 19, telef. 23 587

UVOZ - IZVOZ

Jestvine, kolonialno blago, tehnični proizvodi, kemikalije, konfekcije

Pošilja DARILNE PAKETE

dejal, »je kakor fakirjevo mango-drevo. Porodi se, raste in cvete od dotika ene roke.« Zdaj sem čital v teh deklislih očeh potrdilo njegovih besed. Njeno oblačilo ali njeni lasje so širili lahen vonj. Kakor vsi Fu-Mančujevi pomagači, je bila za svoj posel izvrstno izbrana. Njena krasota je učinkovala kakor opajajoče vino. Toda robato sem jo odrinil od sebe. »Vi nimate nikake pravice do milosti! Še enkrat: kaj ste odnesli?«

»Saj vam bom vse povedala, vse, kar vem, vse — kar smem.« je potrta dejala. »Kako bi morala ravnati z vašim prijateljem, bi vedela prav dobro, toda ne, kako z vami. Če bi vi le mogli razumeti, ne bi bili tako kruti!« Njena nekoliko tuja izgovorjava je še povečala čar njenega blagovzvenega glasu. »Jaz nisem svobodna kakor angleške ženske. Kar koli bi hotela storiti — vselej ravnam pod pritiskom, zakaj nad menoj je volja mojega gospodarja in jaz sem zgolj sužnja! Oh, vi ste brezsrčni, ako morete pozabiti, da sem vas nedavno otela smrti!«

Pričakoval sem tak opomin, ne da bi si bil na jasnem, kako se naj v tem primeru vedem. Ali bi jo smel izročiti policiji, če bi se morda morala zagovarjati zaradi umora? Tako sem torej poparjeno molčal in ona je razumela, zakaj.

»Mogoče nisem vredna usmiljenja. Morda sem takšna, kakor si vi mislite. Toda, kaj vas brigajo oblasti? Saj ni vaša skrb tirati žensko v smrt. Bi li mogli še kdaj poslej zreti kaki ženski v obličje, ženski, ki bi vas ljubila, in o kateri bi vedeli, da vam popolnoma zaupa? Oh, na vsem svetu ga nimam prijatelja; saj sicer ne bi bila

tu. Ne bodite moj sovražnik in sodnik — bodite moj prijatelj in rešite me pred njim!«

Njene drhteče ustnice so bile tik ob mojih. Njen dih me je božal po licu. »Imejte usmiljenje z menoj!«

Tisto minuto bi bil rad dal polovico vsega, kar je tedaj bilo moje, samo da bi si bil s tem mogel prihraniti odločitev, ki sem jo takrat moral storiti. Slednjič pa, kakšen dokaz sem imel, da je bila svojevoljna pomočnica dr. Fu-Mančuja? Mimo tega je bila orientalka in njeni nazori so morali biti v nasprotju z mojimi. Kakor zveni za zapadnjaške pojme neverjetno — Nayland Smith je bil z vso resnostjo omenil, da bi dekle lahko bila sužnja. In potem je bil tu še drug razlog, zaradi katerega sem zavrgel misel, da bi jo izročil policiji. To bi bilo skoraj isto kot izdajstvo! Ali sem si smel roke umazati s takšnim dejanjem. Obupan sem čutil, da se je njena zamamna lepota borila z mojim pravnim čutom. Njeni z dragulji okiteni prsti so se krčevito oprijeli mojih ramen in iz njenih žametnih temnih oči je žarela vroča prošnja z bolesto napolnjene, trepetajoče duše.

Tedaj pa se spomnim usode moža, v čigar sobi sva bila. »Vi ste izvabili Cadbyja v smrt!« sem osorno zarentačil in se otreseš zapekljive.

»Ne, ne!« je burno vzkliknila in se me zopet oklenila. »Ne — pri vsem, kar mi je sveto, vam prisegam, da nisem jaz tega storila! Zasledovala sem ga, opazovala — res! Poslušajte me: ker se ni mečil za nobeno svarilo, je našel smrt. Jaz ga nisem mogla rešiti. Oh, kako bi mogla biti tako zavratna? (Nadaljevanje prihodnjic)